

INIJOSS

İnönü University International Journal of Social Sciences / İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
Volume/Cilt 7, Number/Sayı 2, (2018)
<http://inonu.edu.tr/tr/inijoss> --- <http://dergipark.gov.tr/inijoss>

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA: ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

Sait YILDIRIM

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü Doktora Öğrencisi
saityildirim.erz@gmail.com

ÖZET

Toplumsal cinsiyet rolleri toplumsal yapıda birçok farklı kaynaktan beslenmektedir. Aile, kültür, din ve devlet aracılığı ile cinsiyet rolleri toplum yaşamında kadın ve erkek ilişkisini belirlemektedir. Cinsiyet rollerinin kadın ve erkek arasında hak ve özgürlükler bağlamında bir ayrıma yol açtığı bilinmektedir. Bu sebeple cinsiyet rollerinin etkisini ortadan kaldırmak için birçok girişim gerçekleştirilmiştir. Bu girişimler eğitim temelinde güçlenmektedir. Bu sebeple eğitim ve cinsiyet ilişkisi önemli bir tartışma alanını oluşturmaktadır. Eğitimin cinsiyet rolleri ile ilgili bağı mevcut çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet rollerinin eğitim ile ilişkisi uygulamalı bir çalışma ile değerlendirilmektedir. Çalışma kapsamında Atatürk Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde 2017-2018 eğitim öğretim yılında 1. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilere toplumsal cinsiyet rollerine dair algıları ölçmek için bir ölçek uygulanmaktadır. Çalışmada katılımcıların ölçek üzerinden cinsiyet, okunan sınıf, yaşanan yerin yerleşim türü, anne ve baba eğitim durumlarının tutumları üzerindeki etkisi ölçülmektedir. Çalışmanın amacı eğitimin ve sosyoloji bölümünün eğitim anlayışının öğrencilerin cinsiyet rolleri üzerindeki etkisini karşılaştırmalı olarak ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, kadın, eğitim, sosyoloji.

A COMPARATIVE STUDY ON SOCIAL GENDER ROLES: THE CASE OF ATATÜRK UNIVERSITY SOCIOLOGY DEPARTMENT

ABSTRACT

Social gender roles have utilized various sources in the social structure. Gender roles define man-woman relationships in social life via family, culture, religion and the state. It is a well-known fact that a gender role creates a distinction between men and women in terms of individual rights and freedoms. For this reason many attempts have been done in order to neutralize gender roles. These attempts gain strength at the heart of education. For this reason, education and gender relationship creates a significant discussion field. The relation of education with gender roles constitutes the main subject of this study. In this study, the relation of social gender roles with education is evaluated through an applied study. Within the scope of this study, a scale was applied to first and fourth grade students studying in Atatürk University Sociology Department in 2017-2018 academic year in order to measure their perceptions about social gender roles. In the study, the effects of situations like gender, current class grade, the type of living place and education status of parents on perception of participants are measured via the scale. The purpose of the study is to discuss the effect of

education and education percept of sociology department on gender roles of the students comparatively.

Key Words: Social gender, women, education, sociology

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki ayrımın toplumsal yaşam üzerinden belirlendiği ilişki biçimine karşılık gelmektedir. Cinsiyet rolleri aracılığı ile kadın ve erkeğin uğraş alanları ayrıştırılmaktadır. Aynı zamanda roller, kadın ve erkeğin tercihlerinden davranış biçimine kadar her anlamda ikiliğe yol açmaktadır. Davranışın farklılaşması biyolojik olarak cinsiyete göre değil toplumsal cinsiyet rollerine göre biçimlenmektedir. Cinsiyetler arası ikilik kadın üzerinde eril tahakküme dönüşmektedir. Cinsiyete odaklı toplumsal yapı aile, kültür ve din üzerinden bir sisteme dönüşerek süreklilik kazanmaktadır (Bourdieu, 2015: 17-22). Cinsiyet ilişkilerinin ortaya çıkardığı eşitsiz yapı tarihsel olarak kadın ve erkeğe eşit fırsatlar sunularak çözülmeye çalışılmıştır. Bu anlamda eğitim ve fırsat eşitliği hakları temel çözüm noktasını oluşturmuştur. Bu çalışma da eğitim aracılığı ile cinsiyet rollerinin öğrenciler üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmaktadır. Çalışma kapsamında katılımcıların toplumsal cinsiyet tutumlarını belirleyerek eğitim temelinde algı dönüşümü ölçülmektedir. Araştırmada yüz yüze nicel görüşmeler yapılmıştır. Sosyoloji bölümünde 58'i kadın, 22'si erkek ve 1. sınıf 39, 4. Sınıf 41 toplamda 80 öğrenciye ölçek uygulanmıştır. Elde edilen veriler, SPSS programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın temel amacı 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet konusundaki düşüncelerini karşılaştırmaktır. Bunun yanında katılımcıların yaşadıkları yerin yerleşim türü, anne ve babalarının eğitim durumu ve cinsiyetlerine göre tutumları dikkate alınmıştır. Ölçek içerisinde üç temel konu üzerine odaklanılmaktadır. Bu konular iş bölümü, eril tahakküm ve namus algısıdır. İş bölümü ilişkisinde kadın ve erkeğin ev içi ve sosyal yaşamda ilişkilerinin düzenleniş biçimi ele alınmaktadır. Kadınlık ve annelik ilişkisi üzerinde eğitim ve diğer değişkenlerin etkisi dikkate alınmaktadır. İş bölümü ilişkisinde ev yönetimi ve ailenin geçimi konusunda rol paylaşımının değerlendirilmesi sorgulanmaktadır. Kadın ve erkek arasındaki iş bölümü rollerin cinsiyet ile ilişkili bir biçimde anılmasına yol açmaktadır. Bu noktada ayrım oluşturan temel, erkeğin ekonomik konularda sorumlulukları üstlenirken kadının ev içi işlerle konumlandırılması olmaktadır. Rol farklılaşması kadın ve erkek arasında eşitsizlik ve ayrımcılık oluşturmaktadır. Çalışmada bu ayrışmanın boyutunu sosyoloji bölümü öğrencilerinin üzerinde karşılaştırmalar yaparak ölçülmektedir.

1. TOPLUMSAL CİNSİYET

Toplumsal cinsiyet, bireylerin doğuştan gelen özelliklerine göre toplumun yüklediği cinsiyete dayalı anlam ve anlayışları ifade etmektedir. Biyolojik olarak cinsiyet doğuştan gelen özellikleri ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet öğeleri ise sonradan belirlenmektedir. Bu süreç kültür, din, aile, eğitim ve devletin etkileri ile şekillenmektedir. Kadınlık ve erkeklik algısı öncelikle aile aracılığı ile anne ve babalık kurumu üzerinden çocuklara aktarılmaktadır. Erkek çocuk babaya, kız çocuk ise anneye benzemeye çalışmaktadır. Bu süreçte ebeveynlerin rol aktarımı ödül ve cezalandırma yöntemi, güdülenme ve rol model ama aracılığı ile gerçekleşmektedir (Butler, 2014b: 50-55). Kültür aile ile başlayan sürecin her aşamasında etkin bir şekilde yer almaktadır. Ataerkil iktidar ilişkileri aile içi ve sosyal çevrede etkisini göstermektedir. Din kurumu bu süreçte kültür ile paralel bir biçimde eril düzenin devamını sağlamaktadır.

Toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kadın erkek ayrımını güçlendirmesinin yanında evlilik kurumu aracılığı ile pekiştirdiği gözlenmektedir. Kurumsal olarak evlilik kadın ve erkek arasındaki ayrımın

önemli bir edilgen yapısını gün yüzüne çıkarmaktadır. Erkeğin evlenme sürecinde “kadın-kız almak” biçiminde değerlendirme yapılırken, kadının evlendirilmesi bir erkeğe veriliş olarak tanımlanmaktadır. Evliğin karar alma sürecinde de erkeğin sözü geçmekte ve süreci erkek yönetmektedir. Kadın, erkeğe bağımlı olarak tanımlanmakta ve erkeğin adını taşımaktadır. Bu sebeple kadının erkeği yüceltmesi aynı zamanda kendini yüceltmesi anlamına gelmektedir (Beauvoir, 2010: 15-18). Aile kurumu ve evliliğin kadını zorunlu bir itaate zorladığı görülmektedir. Bu noktada feminist yaklaşım aile ve evliliğin kadının özgürlüğünü engellediğini öne sürmektedir. Özgürleşme konusunda çıkış göstergesi olarak ekonomik bağımsızlık düşüncesi önem kazanmaktadır.

Kadınların kurtuluşu veya özgürleşmesi konusunda önemli bir girişim, kadının gelir getiren bir işte çalışması olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda çocuk yetiştirme ve aile üzerinden erkeğin bağımlılığından kurtulmak için evlilik kurumu reddedilmektedir (Beauvoir, 1986: 20-23). Kadın erkek eşitliği ekonomik ve eğitsel anlamda fırsat eşitliğinin sağlanmasının yanında ideolojik temelde girişimler ile desteklenmesi gerekmektedir. Geçmişten gelen ataerkil örüntüler, kadını erkek karşısında savunmasız bırakmaktadır. Kadının sömürülmesi bir sistem haline dönüşerek toplumsal kurumlar aracılığı bu sürecin ile sürekliliği sağlanmaktadır (Özbudun, 2007: 222-224). Bu noktada kadınlık ve annelik ataerkil iktidar yapılarında önemli bir ayrıma dönüşmektedir. İş bölümü kadınların annelik görevi ile kalıplaşmış cinsiyet rollerini zorunlu kılmaktadır. Kadınlık bireyselleşme noktasında kadına güç katmaktadır. Ancak kadının sadece annelik ile sınırlandırılması, kadının birey olma özelliğini ortadan kaldırılarak eril bir sistem içerisinde sömürülmesine yol açmaktadır (Badinter, 2011: 101-102). Özel alan ve kamusal alan ilişkisinde kadınlar, modern toplumlarda özel alanda yer edinerek geri plana atılmaktadır. Üretim ilişkilerinin dönüşmesi ile kadınların ekonomik döngü içerisinde aktif bir şekilde yer edinmesi özel ve kamusal alanı yeniden belirlemektedir. Bu süreçte kadını kamusal alandan alıkoyan aile kurumu ve çocuk yetiştirme işlevi olduğu düşünülmektedir. Bu kısmi engelleme, feminist söylem tarafından ailenin kurumsal olarak kadını geri plana attığı fikrini güçlendirmektedir (Acar-Savran, 2013: 110-117). Kadının ataerkil iktidar ilişkiler aracılığı ile kısıtlandığı ve bu süreçte aile faktörünün belirleyici olduğu görülmektedir. Ailenin önemi, kültürün devamını sürdüren bir pozisyonda olması ile açıklanabilir.

Cinsiyet ilişkileri inşa edilmiş bir niteliktir. Cinsiyet rollerini formüle edilmesi hem somut ve görünür toplumsal yapılar hem de toplumsal yapının şekillendiren duygu, tutum ve inançlardan oluşmaktadır. Ancak cinsiyet rollerinin inşa süreci temelde mitoloji ve inanç biçimleri ile sıkı bir ilişki içerisinde ortaya çıkmıştır. Nihayetinde toplumsal cinsiyet kavramsallaştırması bireyler, toplumlar ve kurumlar aracılığı ile güçlenen ve gelişen bir ilişki biçimi olarak varlığını korumaktadır (Butler, 2014a: 14-17). Çalışmada kuramsal olarak “toplumsal cinsiyet” kavramsallaştırması üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Cinsiyet ilişkileri aile, sosyal çevre, kamusal alan ve din gibi bileşenler üzerinde şekillenmektedir. Aile içerisinde çocuklar ebeveynleri aracılığı ile cinsiyet rollerine bürünmektedir (Connell, 1998: 168-172). Aynı zamanda erkek ve kız çocuklarına yönelik davranış biçimleri de cinsiyet rollerini belirlemektedir. Çalışma kapsamında katılımcıların küçüklükten itibaren davranış kodları ve ebeveynleri ile olan ilişkileri değerlendirilmektedir. Bu kapsamda katılımcıların aile yapıları, eğitim ve sosyal tutumları toplumsal cinsiyet ilişkilerini belirleme noktasında belirleyici olmaktadır.

2. VERİ ANALİZİ

Çalışmada kullanılan ölçek toplumsal cinsiyet rolleri tutumları üzerine hazırlanmış olan bir kaç farklı ölçekten derlenerek hazırlanmıştır.¹ Bu çalışma, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü 1. ve 4. sınıf öğrencileri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin karşılaştırılması genel olarak 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin tutumları üzerinden değerlendirilmiştir. Bu kapsamda sosyoloji eğitiminin, bölüm öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri üzerine tutumlarına etkisi incelenmiştir. Aynı zamanda katılımcıların anne ve babalarının eğitim durumları, yaşadıkları yerin yerleşim türü ve cinsiyete göre değişimi dikkate alınmıştır.

Tablo 1: İfadeler ve Genel Katılım Oranları

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Karasızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.	70,0%	13,6%	6,3%	8,8%	1,3%
2. Kadının temel görevi anneliktir.	35,0%	18,7%	7,5%	26,3%	12,5%
3. Evin reisi erkektir.	45,0%	10,0%	11,2%	18,8%	15,0%
4. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.	15,0%	10,0%	30,0%	23,7%	21,3%
5. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.	11,3%	17,5%	13,8%	26,3%	31,3%
6. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşmalıdır.	3,8%	7,5%	11,3%	21,3%	56,3%
7. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.	18,8%	8,8%	30,0%	10,0%	32,5%
8. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.	20,0%	36,3%	12,5%	18,8%	12,5%

Tablo 1’de ifadelere genel katılım oranları belirtilmektedir. Evlilik sürecinde kadının yaşamı ile ilgili kararların kadının kocası tarafından verilmesi ve eril tahakkümün onaylanması araştırılmıştır. Bu kapsamda katılımcıların %83,6’sı evli bir kadın üzerindeki erkek egemenliğini reddetmektedir. Bu tutuma karşı katılımcıların %10,1’i eril tahakkümü desteklemektedir. Aile içinde kadınlık ve annelik ilişkisinin karşılaştırılması da bu noktada dikkate değer sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Anneliğin kadınlar için temel bir görev olarak değerlendirilmesi sorgulanırken katılımcıların %38,8’i kadının temel görevinin annelik olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %53,8’i ise kadının temel görevinin annelik olduğu ifadesine katılmamaktadır. Kadın ve erkeğin aile içi rollerine dair tutumları ölçmek için geleneksel bir slogan biçiminde ifade edilen evin reisinin erkek olduğu düşüncesi de ele alınmıştır. Bu anlamda katılımcıların %33,8’i erkeği evin reisi olarak görürken katılımcıların %55’i bu ifadeye katılmamaktadır. İktidar ilişkileri ve iş bölümü kapsamında erkeğin ve kadının aile içinde sorumluluklarının dağılımı incelenmiştir. Bu kapsamda evin geçiminin erkek üzerinden sağlanması gerektiği ifadesine katılım oranı %57,6’dır. Katılımcıların %28,8’i ise bu ifadeye katılmamaktadır. Bu duruma paralel olarak iş bölümü çerçevesinde ele alınan alışveriş yapma fatura ödeme gibi ev dışı işlerin sorumluluğunun erkek ile özdeş tutulmasına katılım oranı %41,3 iken katılmama oranı %56,3’tür. Kadın ve erkek arasındaki iktidar ilişkisini belirleme noktasında namus algısı ve cinsellik

¹ (Altınova, Duyan, 2003), (Gürsoy, Arslan Özkan, 2014), (Koç, Haskan, 2017), (Zeyneloğlu, Füsün, 2017).

konusunda değerlendirmeler dikkat çekmektedir. Bekâret anlayışı kültür ve din temelinde önemle üzerinde durulmaktadır. Erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerektiği ifadesine katılım oranı %42,5 iken katılımcıların %27,6'sı bekâretin önceliğini reddetmektedir. Cinsel özgürlük konusunda kadınların cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşaması gerektiği ifadesine katılım oranı %77,6'dır. Katılımcılar genel olarak kadınların bekâretini önemsemekte ve cinsel ilişkinin evlendikten sonra yaşanması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Tablo 2: İfadeler ve Cinsiyete Göre Katılım Oranları

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Karasızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
1. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.	83,3%	31,6%	10,0%	26,3%	1,7%	15,8%	5,0%	21,1%	,0%	5,3%
2. Kadının temel görevi anneliktir.	40,0%	21,1%	20,0%	15,8%	8,3%	5,3%	21,7%	36,8%	10,0%	21,1%
3. Evin reisi erkektir.	56,7%	10,5%	10,0%	10,5%	6,7%	26,3%	18,3%	15,8%	8,3%	36,8%
4. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.	8,3%	36,8%	8,3%	15,8%	33,3%	15,8%	26,7%	15,8%	23,3%	15,8%
5. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.	11,7%	10,5%	21,7%	5,3%	15,0%	10,5%	26,7%	26,3%	25,0%	47,4%
6. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.	3,3%	5,3%	6,7%	10,5%	13,3%	5,3%	18,3%	31,6%	58,3%	47,4%
7. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.	23,3%	5,3%	8,3%	5,3%	33,3%	21,1%	11,7%	5,3%	23,3%	63,2%
8. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.	23,3%	10,5%	38,3%	31,6%	13,3%	10,5%	16,7%	26,3%	8,3%	21,1%

Tablo 2'de ifadelerin cinsiyete göre değerlendirilmesine yer verilmektedir. "Kadının yaşamı ile ilgili kararları kocası vermelidir." ifadesine kadınların katılım oranı %5 iken erkeklerde bu oran %26,4 oranında olduğu gözlenmektedir. Kadınlık ve annelik ilişkisi kapsamında kadın katılımcıların %31,7'si, erkek katılımcıların %57,9'u kadının temel görevinin annelik olduğunu ifade etmektedir. Tablodaki katılım oranlarından kadınların erkeklere göre bireyselleşme konusunda daha etkin olduğu sonucu çıkarılabilir. Benzer şekilde evin reisinin erkek olduğuna dair katılım oranları kadınlarda %26,6 iken erkeklerde %62,6 oranındadır. Bu kapsamda erkekler kadınlara göre ataerkil eğilimlere daha çok yatkın oldukları görülmektedir. Bir genç kızın flört etmesine ailesinin onay vermesi gerektiğine dair katılım oranları kadınlarda %50 oranında iken erkeklerde %31,6 oranındadır. İş bölümü üzerinden değerlendirilen ev geçindirme işlevinin erkeğin sorumluluğu olduğu düşüncesine katılım oranları kadınlarda %51,7 iken erkeklerde %73,7 oranındadır. Cinsiyet rollerinin etkisi erkekler üzerinde daha çok etkin olduğu görülmektedir. Namus algısı kapsamında bir kadının cinsel

ilişkiyi evlendikten sonra yaşaması gerektiği düşüncesine katılım oranları kadınlarda %76,6, erkeklerde ise %79 oranındadır. Kadın ve erkeklerin önemli bir çoğunluğu cinsel ilişkinin evlendikten sonra yaşanması gerektiğini düşünmektedir. Benzer şekilde bekâret anlayışı sorgulandığı zaman, erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerektiği düşüncesine kadınların %35'i, erkeklerin ise 68,5'i katılmaktadır. Kadının bakire olması durumu erkeklerde, kadınlardan daha çok önemsendiği gözlenmektedir.

Tablo 3: İfadeler ve Sınıflara Göre Katılım Oranları

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Karasızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	İlk	Son	İlk	Son	İlk	Son	İlk	Son	İlk	Son
1. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.	63,4%	76,9%	9,8%	17,9%	12,2%	,0%	12,2%	5,1%	2,4%	,0%
2. Kadının temel görevi anneliktir.	31,7%	38,5%	22,0%	15,4%	7,3%	7,7%	26,8%	25,6%	12,2%	12,8%
3. Evin reisi erkektir.	31,7%	59,0%	9,8%	10,3%	12,2%	10,3%	26,8%	10,3%	19,5%	10,3%
4. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.	17,1%	12,8%	7,3%	12,8%	29,3%	30,8%	19,5%	28,2%	26,8%	15,4%
5. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.	7,3%	15,4%	12,2%	23,1%	2,4%	25,6%	36,6%	15,4%	41,5%	20,5%
6. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.	4,9%	2,6%	12,2%	2,6%	12,2%	10,3%	17,1%	25,6%	53,7%	59,0%
7. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.	14,6%	23,1%	4,9%	12,8%	31,7%	28,2%	4,9%	15,4%	43,9%	20,5%
8. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.	19,5%	50,0%	31,7%	55,2%	12,2%	50,0%	22,0%	40,0%	14,6%	40,0%

Kadınlar ve erkekler arasındaki tutum ve davranış farklılığının önemli bir sebebi geçmişten kalan eğitim hakkı ihlalleridir. Mevcut toplum yapısında eşit eğitim fırsatları olmasına rağmen geçmişten günümüze yerleşmiş bir ihmal söz konusu olmaktadır (Özbudun, 1984: 6-8). Bu noktada eğitilmiş olma durumu çalışma kapsamında katılımcılar arasında belirleyici bir ayrım oluşturmaktadır. Tablo 3'te katılımcılardan 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin tutumlarının karşılaştırılmasının değerlendirilmesi yer almaktadır. "Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir." ifadesine katılım 1. sınıflarda %14,6 iken 4. sınıflarda %5,1 oranında olduğu gözlenmektedir. Annelik ilişkisi bağlamında 1. sınıfların %39'u, 4. sınıfların ise %38'i kadın temel görevinin annelik olduğunu ifade etmektedir. Anneliğin her iki sınıf öğrenci için de temel görevinin annelik olduğu düşüncesine katılımın yakın olduğu görülmektedir. Enin reisinin erkek olduğu ifadesinde 1. sınıfların %46,3'ü, 4. sınıfların %20,6'sı katılım göstermektedir. 4. sınıf öğrencileri 1. sınıflara göre cinsiyet rollerine karşı daha bilinçli oldukları görülmektedir. Bir kızın flört etmesine ailesinin müdahale etmemesi gerektiği düşüncesi üzerine 1. sınıf öğrencilerinin %46,3'ü, 4. sınıf öğrencilerinin %43,6'sı katılım göstermektedir. Kadın ve erkek rolleri üzerine ev geçindirme sorumluluğunu erkekte olması gerektiği düşüncesine 1

sınıfların %78,1'i, 4. sınıfların %35,9'u katılmaktadır. Namus algısı ve cinsellik konusunda “Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşmalıdır.” ifadesine katılım 1. sınıflarda %70,8, 4. sınıflarda ise %84,6 oranındadır. Benzer şekilde erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerektiği düşüncesine 1. sınıf öğrencilerinin %48,8'i, 4. sınıf öğrencilerinin %35,9'u katılım göstermektedir.

2.1. Eril Tahakküm

Eril tahakkümün toplumsal yapıda kendini kanıtlamaya yönelik bir girişime ihtiyaç duymamaktadır. Geçmişten gelen ataerkil ilişkiler eril düzeni meşrulaştırmaktadır (Bourdieu, 2015: 22-23). Eril tahakküm bağlamında kadın ve erkeğin aile içindeki iktidar ilişkisi kültürel değerler üzerinden düzenlenmektedir. Bu bağlamda evli bir kadının yaşamı ile ilgili kararlar noktasında değerlendirmeler öne çıkmaktadır. Aynı zamanda geleneksel değerlerin şekillendirdiği erkeğin aile reisi olarak algılanma durumu ölçülmektedir. Erkek ve kadın arasındaki ayrımın cinsiyet rolleri aracılığı ile kalıplaşması bir takım eşitsizliği doğurmaktadır. Bu noktada kadının annelik aracılığı ile geri plana atıldığı ve sosyal yaşamdan geri kaldığı düşünülmektedir. Bu sebeple kadınlık ve annelik ilişkisi eril tahakküm bağlamında değerlendirilmektedir.

Tablo 4: Kadının Yaşamıyla İlgili Kararları Kocasını Vermelidir.*Anne Eğitim

Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.*Anne Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	60,0%	74,5%	65,0%	66,7%	70,0%
Katılmıyorum	10,0%	12,8%	15,0%	33,3%	13,6%
Kararsızım	10,0%	2,1%	15,0%	,0%	6,3%
Katılıyorum	10,0%	10,6%	5,0%	,0%	8,8%
Kesinlikle Katılıyorum	10,0%	,0%	,0%	,0%	1,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 4’de anne eğitim durumu ve “Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocasını vermelidir.” ifadesi ilişkisinde katılımcıların annelerinden eğitimsiz-okuryazar olanların %20’si, ilkokul ve ortaokul mezunu olanların %10,6’sı eril tahakkümü destekleyici bir yaklaşım sergilemektedir. Katılımcıların annelerinin eğitim seviyesi arttıkça ifadeye katılım oranı azalmaktadır.

Tablo 5: Kadının Yaşamıyla İlgili Kararları Kocasını Vermelidir.*Baba Eğitim

Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.*Baba Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	33,4%	69,6%	75,9%	66,7%	70,0%
Katılmıyorum	,0%	8,1%	18,8%	22,2%	13,6%
Kararsızım	33,3%	5,6%	6,3%	,0%	6,3%
Katılıyorum	33,3%	13,9%	,0%	11,1%	8,8%
Kesinlikle Katılıyorum	,0%	2,8%	,0%	,0%	1,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 5’te baba eğitim durumu ve “Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocasını vermelidir.” ifadesi ilişkisine bakıldığı zaman katılımcıların babalarından eğitimsiz –okuryazar olanların %33’ü, ilkokul mezunu olanların %16,7’si, lisans ve üzeri eğitime sahip olanların %14,3’ü kadının yaşamı ile ilgili kararların kocası tarafından verilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Tablo 6: Kadının Yaşamıyla İlgili Kararları Kocasını Vermelidir.*Yerleşim Türü

Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocasını vermelidir. *Yerleşim Türü	Köy- Kasaba	İlçe Merkezi	İl Merkezi	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	66,8%	83,3%	65,5%	70,0%
Katılmıyorum	16,5%	5,6%	16,3%	13,6%
Kararsızım	,0%	11,1%	5,5%	6,3%
Katılıyorum	,0%	,0%	12,7%	8,8%
Kesinlikle Katılıyorum	16,7%	,0%	,0%	1,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 6’da katılımcıların yaşadıkları yerin yerleşim türü ve ifade ilişkisine bakıldığı zaman köyde yaşayanların %16,7’si ve il merkezinde yaşayanların %12,7’si kadının yaşamı ile ilgili kararların kocası tarafından verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Köyden kente doğru geldikçe ifadeye katılım oranı azalmaktadır.

Tablo 7: Evin Reisi Erkektir.*Anne Eğitim

Evin reisi erkektir.*Anne Eğitim	Eğitimsiz- okuryazar	İlkokul- ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	30,0%	42,6%	50,0%	100,0%	45,0%
Katılmıyorum	,0%	10,6%	15,0%	,0%	10,0%
Kararsızım	10,0%	12,8%	10,0%	,0%	11,2%
Katılıyorum	50,0%	17,0%	10,0%	,0%	18,8%
Kesinlikle Katılıyorum	10,0%	17,0%	15,0%	,0%	15,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 7’de anne eğitim durumu ile “Evin reisi erkektir.” ifadesi ilişkisine bakıldığı zaman, annesi eğitimsiz veya okuryazar olanların %60’ı, ilkokul ve ortaokul mezunu olanların %34’ü, lise mezunu olanların %25’i erkeğin evin reisi olduğunu düşünmektedir. Annesi lisans ve üzeri eğitime sahip olan katılımcıların hiçbiri evin reisi erkektir ifadesine katılmamaktadır. Katılımcıların annelerinin eğitim seviyesi arttıkça ifadeye katılım oranları azalmaktadır.

Tablo 8: Evin Reisi Erkektir.*Baba Eğitim

Evin reisi erkektir.*Baba Eğitim	Eğitimsiz- okuryazar	İlkokul- ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	,0%	38,9%	59,3%	33,3%	45,0%
Katılmıyorum	,0%	11,1%	6,3%	22,2%	10,0%
Kararsızım	,0%	11,1%	12,5%	11,1%	11,2%
Katılıyorum	66,7%	22,2%	9,4%	22,2%	18,8%
Kesinlikle Katılıyorum	33,3%	16,7%	12,5%	11,1%	15,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 8’de baba eğitim durumu ve ifade ilişkisine bakıldığı zaman katılımcıların babalarından eğitimsiz veya okuryazar olanların tamamı, ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %38,9’u, lise

mezunu olanların %21,9'u, lisans ve üzeri eğitime sahip olanların %33,3'ü evin reisinin erkek olduğunu düşünmektedir.

Tablo 9: Evin Reisi Erkektir.*Yerleşim Türü

Evin reisi erkektir.*Yerleşim Türü	Köy- Kasaba	İlçe Merkezi	İl Merkezi	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	33,4%	44,4%	45,5%	45,0%
Katılmıyorum	,0%	11,1%	10,9%	10,0%
Kararsızım	,0%	16,7%	10,9%	11,2%
Katılıyorum	33,3%	16,7%	18,2%	18,8%
Kesinlikle Katılıyorum	33,3%	11,1%	14,5%	15,0%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 9'da katılımcıların yaşadıkları yerin yerleşim türü ile ifade ilişkisine bakıldığı zaman köy ve kasabada yaşayanların %66,6'sı, ilçe merkezinde yaşayanların %27,8'i ve %32,7'si erkeğin evin reisi olduğunu ifade etmektedir. Tabloda görüldüğü üzere köyde yaşayanların önemli bir çoğunluğu erkeği evin reisi olarak görürken ilçe ve il merkezlerinde bu oran azalmaktadır. Yaşam alanlarının kentlere doğru kayması ile erkek iktidarının aile içindeki gücünün zayıfladığı görülmektedir.

2.2. İş Bölümü

İş bölümü bu çalışmada kadın ve erkeğin rol paylaşımı ile kalıplaşmış cinsiyet rollerini ifade etmektedir. Kadının annelik rolü ile birey olma niteliği karşılaştırılarak, anne ve baba eğitim durumunun etkisi değerlendirilmektedir. Bu noktada erkeğin koca olarak evin geçimini sağlayan rolü sorgulanmaktadır. Benzer şekilde ev dışı işlerin paylaşımı ile ilgili yaklaşımlar, iş bölümü ilişkisini cinsiyet rolleri bağlamında ortaya koymaktadır.

Tablo 10: Kadının Temel Görevi Anneliktir.*Anne Eğitim

Kadının temel görevi anneliktir.*Anne Eğitim	Eğitimsiz- okuryazar	İlkokul- ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	40,0%	31,9%	30,0%	100,0%	35,0%
Katılmıyorum	10,0%	23,4%	15,0%	,0%	18,7%
Kararsızım	10,0%	6,4%	10,0%	,0%	7,5%
Katılıyorum	20,0%	29,8%	25,0%	,0%	26,3%
Kesinlikle Katılıyorum	20,0%	8,5%	20,0%	,0%	12,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 10'da kadının temel görevi anneliktir." İfadesi ile anne eğitim durumu ilişkisine bakıldığı zaman katılımcılardan annelerinden eğitimsiz veya okuryazar olanların %30'u, ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %38,3'ü, lisans ve üzeri mezuniyeti olanların %38,8'i kadının temel görevinin annelik olduğunu ifade etmektedir. Katılımcıların annelerinin eğitim seviyesi arttıkça kadın ve erkek arasındaki iş bölümü ilişkisinin gücü zayıflamaktadır.

Tablo 11: Kadının Temel Görevi Anneliktir.*Baba Eğitim

Kadının temel görevi anneliktir.*Baba Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	33,4%	25,0%	43,8%	44,4%	35,0%
Katılmıyorum	,0%	16,7%	21,8%	22,3%	18,7%
Kararsızım	,0%	8,3%	9,4%	,0%	7,5%
Katılıyorum	33,3%	38,9%	12,5%	22,2%	26,3%
Kesinlikle Katılıyorum	33,3%	11,1%	12,5%	11,1%	12,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 11’de baba eğitim durumu ve ifade ilişkisine bakıldığı zaman katılımcılardan babası eğitimsiz veya ilkokul mezunu olanların %66,6’sı, ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %50’si, lise mezunu olanların %25’i, lisans ve üzeri eğitime sahip olanların %33’ü kadının temel görevinin annelik olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 12: Kadının Temel Görevi Anneliktir.*Yerleşim Türü

Kadının temel görevi anneliktir.*Yerleşim Türü	Köy-Kasaba	İlçe Merkezi	İl Merkezi	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	33,3%	22,2%	38,2%	35,0%
Katılmıyorum	,0%	16,7%	21,8%	18,7%
Kararsızım	16,7%	5,6%	7,3%	7,5%
Katılıyorum	50,0%	33,3%	21,8%	26,3%
Kesinlikle Katılıyorum	,0%	22,2%	10,9%	12,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 12’de katılımcıların yaşadıkları yerin yerleşim türü ve ifade ilişkisine bakıldığı zaman köy veya kasabada yaşayanların %50’si, ilçe merkezinde yaşayanların %55,5’i ve il merkezinde yaşayanların %32,7’si kadının temel görevinin annelik olduğunu ifade etmektedir. Kadınlık ve annelik ilişkisi değerlendirildiğinde kırdan kente doğru geldikçe kadının birey olarak algılanma tutumu güçlenmektedir.

Tablo 13: Erkeğin En Önemli Görevi Evini Geçindirmektir.*Baba Eğitim

Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.*Baba Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	,0%	11,1%	12,5%	11,1%	11,3%
Katılmıyorum	,0%	19,4%	9,4%	44,5%	17,3%
Kararsızım	,0%	5,6%	28,1%	,0%	13,8%
Katılıyorum	33,3%	16,7%	37,5%	22,2%	26,3%
Kesinlikle Katılıyorum	66,7%	47,2%	12,5%	22,2%	31,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 13’de “Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.” ifadesi ile baba eğitim durumu ilişkisi ele alındığı zaman, katılımcıların annelerinden eğitimsiz veya okuryazar olanların tamamı, ilkokul ve ortaokul mezunu olanların %63,9’u, lise mezunu olanların %50’si, lisans ve üzeri

mezuniyete sahip olanların %44,4'ü erkeğin en önemli görevinin evini geçindirmek olduğunu düşünmektedir.

Tablo 14: Alışveriş Yapma, Fatura Ödeme Gibi Ev Dışı İşlerle Erkek Uğraşmalıdır.* Anne Eğitim

Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.* Anne Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	20,0%	19,2%	25,0%	,0%	20,0%
Katılmıyorum	20,0%	40,4%	30,0%	66,7%	36,2%
Kararsızım	10,0%	10,6%	15,0%	33,3%	12,5%
Katılıyorum	30,0%	14,9%	25,0%	,0%	18,8%
Kesinlikle Katılıyorum	20,0%	14,9%	5,0%	,0%	12,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 14'de "Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır." İfadesi ile anne eğitim ilişkisinde katılımcıların annelerinden eğitimsiz-okuryazar olanların %50'si, ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %29,8'i, lise mezunu olanların %43,3'ü ev dışı ekonomik sorumlulukların erkeğe ait olduğunu düşünmektedir. Annesi lisans ve üzeri eğitime sahip olan katılımcıların tümü ise bu ifadeyi reddetmektedir.

Tablo 15: Alışveriş Yapma, Fatura Ödeme Gibi Ev Dışı İşlerle Erkek Uğraşmalıdır.* Yerleşim Türü

Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.* Yerleşim Türü	Köy-Kasaba	İlçe Merkezi	İl Merkezi	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	,0%	22,2%	20,0%	20,0%
Katılmıyorum	33,3%	44,4%	34,6%	36,2%
Kararsızım	16,7%	11,1%	12,7%	12,5%
Katılıyorum	33,3%	5,6%	21,8%	18,8%
Kesinlikle Katılıyorum	16,7%	16,7%	10,9%	12,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 15'de yaşanan yerin yerleşim türü ve ifade ilişkisine bakıldığı zaman katılımcılardan köyde yaşayanların %50'si, ilçe merkezinde yaşayanların %22,3'ü ve il merkezinde yaşayanların %32,7'si alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkeğin uğraşması gerektiğini ifade etmektedir.

2.3. Namus Algısı

Namus algısı, ataerkil iktidar ilişkilerinde kadın üzerinde eril bir baskı oluşturmaktır. Baskının temelinde namus algısı kapsamında baskıların sadece kadın üzerinden şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Erkek bu süreçte kadını cinsellik ve namus algısı üzerinden kontrol altına almaktadır. Cinsel yaşamın veya birlikteliğin kadın için evlendikten sonra yaşanması öngörülmektedir. Ancak kurallar erkek için bu kadar keskin bir şekilde uygulanmamaktadır. Bu bağlamda erkeğin evlendiğinde bakire bir kadın tercih etmesi namus algısı kapsamında önemsenmektedir. Bekâret anlayışı ve bakir olma durumu kadın üzerinden tanımlanmaktadır. Bu sebeple cinsel özgürlük ve bekâret, namus algısı bağlamında farklı değişkenlerin etkisi ile ele alınmaktadır.

Tablo 16: Bir Genç Kızın, Flört Etmesine Ailesi İzin Vermelidir.*Anne Eğitim

Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.*Anne Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	20,0%	17,0%	10,0%	,0%	15,0%
Katılmıyorum	10,0%	12,8%	5,0%	,0%	10,0%
Kararsızım	10,0%	34,0%	35,0%	,0%	30,0%
Katılıyorum	60,0%	12,8%	30,0%	33,3%	23,8%
Kesinlikle Katılıyorum	,0%	23,4%	20,0%	66,7%	21,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 16’da anne eğitim ve ifade ilişkisinde katılımcıların annelerinin eğitim seviyesi arttıkça ifadeye katılım oranları da artmaktadır. Katılımcıların annelerinden ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %36,2’si, lise mezunu olanların %50’si, lisans ve üzeri eğitime sahip olanların tamamı ifadeye katılım göstermektedir.

Tablo 17: Bir Genç Kızın, Flört Etmesine Ailesi İzin Vermelidir.*Yerleşim Türü

Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.*Yerleşim Türü	Köy-Kasaba	İlçe Merkezi	İl Merkezi	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	16,7%	16,7%	14,5%	15,0%
Katılmıyorum	33,3%	16,7%	5,5%	10,0%
Kararsızım	16,7%	33,2%	29,0%	30,0%
Katılıyorum	33,3%	16,7%	25,5%	23,8%
Kesinlikle Katılıyorum	,0%	16,7%	25,5%	21,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 17’de yaşanan yerin yerleşim türü ve ifade ilişkisinde köyde yaşayanların %33,3’ü, ilçe merkezinde yaşayanların %33,4’ü ve il merkezinde yaşayanların %51’i bir genç kızın flört etmesine ailesi izin vermesi gerektiğini düşünmektedir. Yerleşim yeri kırdan kente doğru geldikçe ifadeye katılım oranı artmaktadır.

Tablo 18: Bir Kadın Cinsel İlişkiyi Evlendikten Sonra Yaşamalıdır.*Anne Eğitim

Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.*Anne Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	,0%	2,1%	10,0%	,0%	3,8%
Katılmıyorum	,0%	4,3%	20,0%	,0%	7,4%
Kararsızım	10,0%	10,6%	15,0%	,0%	11,3%
Katılıyorum	30,0%	23,4%	5,0%	66,7%	21,2%
Kesinlikle Katılıyorum	60,0%	59,6%	50,0%	33,3%	56,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 18’de “Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.” ile anne eğitim durumu ilişkisine bakıldığı zaman katılımcıların annelerinden eğitimsiz veya okuryazar olanların %90’ı, ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %80’i, lise mezunu olanların %55’i, lisans ve üzeri eğitime sahip olanların tamamı kadınların cinsel birlikteliği evlendikten sonra yaşaması gerektiğini ifade etmektedir.

Tablo 19: Bir Kadın Cinsel İlişkiyi Evlendikten Sonra Yaşamalıdır.*Baba Eğitim

Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.*Baba Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	,0%	,0%	9,4%	,0%	3,8%
Katılmıyorum	,0%	,0%	12,5%	22,2%	7,4%
Kararsızım	,0%	5,6%	15,6%	22,2%	11,3%
Katılıyorum	33,3%	30,6%	15,6%	,0%	21,2%
Kesinlikle Katılıyorum	66,7%	63,9%	46,9%	55,6%	56,3%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 19’da baba eğitim durumu ve ifade ilişkisinde katılımcıların babalarından eğitimsiz veya okuryazar olanların tamamı, ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %94,5’i, lise mezunu olanların %62,5’i, lisans ve üzeri eğitime sahip olanların %55,6’sı bir kadının cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşaması gerektiğini savunmaktadır. Katılımcıların anne ve babalarının eğitim seviyesi arttıkça cinsel anlamda sınırların ortadan kalktığı gözlenmektedir.

Tablo 20: Erkeğin Evleneceği Kadın Bakire Olmalıdır.*Anne Eğitim

Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.*Anne Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	20,0%	14,9%	25,0%	33,3%	18,7%
Katılmıyorum	20,0%	4,3%	15,0%	,0%	8,8%
Kararsızım	20,0%	34,0%	20,0%	66,7%	30,0%
Katılıyorum	10,0%	10,6%	10,0%	,0%	10,0%
Kesinlikle Katılıyorum	30,0%	36,2%	30,0%	,0%	32,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 20’de bekâret anlayışı ve anne eğitim ilişkisine bakıldığı zaman, katılımcıların annelerinden eğitimsiz veya okuryazar olanların %40’ı, ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %46,8’i, lise mezunu olanların %40’ı erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerektiğini düşünmektedir. Anne eğitim seviyesi ve ifade ilişkisinde anlamlı bir artış veya azalma gözlenmemektedir.

Tablo 21: Erkeğin Evleneceği Kadın Bakire Olmalıdır.*Baba Eğitim

Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.*Baba Eğitim	Eğitimsiz-okuryazar	İlkokul-ortaokul	Lise	Lisans ve üzeri	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	,0%	11,1%	28,1%	22,3%	18,7%
Katılmıyorum	,0%	11,1%	9,3%	,0%	8,8%
Kararsızım	,0%	30,6%	31,3%	33,3%	30,0%
Katılıyorum	33,3%	11,1%	6,3%	11,1%	10,0%
Kesinlikle Katılıyorum	66,7%	36,1%	25,0%	33,3%	32,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 21’de baba eğitim seviyesi ve bekâret anlayışı ilişkisinde, katılımcıların babalarından eğitimsiz veya okuryazar olanların tamamı, ilkokul veya ortaokul mezunu olanların %47,2’si, lise mezunu olanların %31,3’ü, lisans ve üzeri eğitime sahip olanların %44,4’ü erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerektiğini belirtmektedir. Katılımcıların babalarının eğitim seviyeleri arttıkça ifadeye katılım oranları azalmaktadır.

Tablo 22: Erkeğin Evleneceği Kadın Bakire Olmalıdır.*Yerleşim Türü

Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.*Yerleşim Türü	Köy- Kasaba	İlçe Merkezi	İl Merkezi	Toplam
Kesinlikle Katılmıyorum	16,6%	11,1%	21,8%	18,7%
Katılmıyorum	33,3%	5,6%	7,3%	8,8%
Kararsızım	16,7%	38,9%	29,2%	30,0%
Katılıyorum	16,7%	11,1%	9,1%	10,0%
Kesinlikle Katılıyorum	16,7%	33,3%	32,7%	32,5%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tablo 22’de yaşanan yerin yerleşim türü ve ifade ilişkisi dikkate alındığı zaman, köyde yaşayanların %33,4’ü, ilçe merkezinde yaşayanların %44,4’ü ve il merkezinde yaşayanların %41,8’i erkeğin evleneceği kadının bakire olması gerektiğini ifade etmektedir.

3. DEĞERLENDİRME

Katılımcıların kadın erkek ilişkileri ve cinsiyet rolleri konusunda genel olarak bilinçli tavır sergiledikleri gözlenmektedir. Kadın hak ve özgürlükleri bağlamında duyarlı tutum sergileyen katılımcılar cinsel özgürlük konusunda geleneksel ve muhafazakâr tutum sergilemektedir. Katılımcıların tutumları cinsiyet, okudukları sınıf, anne ve baba eğitimi ve yaşadıkları yerin yerleşim türüne göre değişiklikler göstermektedir.

Eğitim seviyesi arttıkça erkeğin ev içi rolleri kadınlar ile paylaşma eğilimi atmaktadır. Bu süreç kadını ev dışı alanda yer edinmesine imkân tanımaktadır. Kadınlar bu şekilde kararlarını kendileri almakta ve sosyalleşmektedirler. Toplumsal yaşamda kültürün, dinin ve geleneklerin, kadını kısıtlayıcı etkisi azalarak kadınlar için daha özgür bir ortam gelişmektedir (Wollstonecraft, 2012: 259-262). Eğitimin tutumlar üzerindeki etkisi iki farklı bağlamda ele alınmaktadır. Öncelikle 1. ve 4. sınıf öğrencileri arasındaki eğitim farkı ile ortaya çıkan tutum değişikliği dikkate alınmaktadır. Daha sonra tutumlar üzerinde anne ve baba eğitim durumunun etkisi incelenmektedir. 4. sınıf öğrencilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre toplumsal cinsiyet rollerinin etkinliği noktasında daha bilinçli oldukları görülmektedir. Kadın erkek ilişkilerinde daha eşitlikçi ve bireysel tutumlar sosyoloji bölümü eğitiminin etkisi olarak görülmektedir. Eğitim seviyesi ve bilinç düzeyi arttıkça özellikle kadınlarda özgürlük talepleri artmaktadır. Kadınların hayatta kalma mücadelelerini kendi kendilerine verme eğilimi eğitim seviyesinin artması ile güçlenmektedir. Cinsellik ve bekâret konusunda ilk ve son sınıf öğrencilerinin ortak tutumları dikkat çekmektedir.

Eğitim seviyesi, cinsiyet ilişkilerinin güçlenmesi noktasında belirleyici bir öneme sahiptir. Cinsiyet rollerinin güçlenmesi veya ortadan kaldırılması eğitim aracılığı ile gerçekleşmektedir. Bu süreçte ebeveynler, çocuklar üzerinde rol model oluşturarak cinsiyet rollerini oluşturmaktadır. Özellikle anne üzerinden cinsiyet rolleri sürdürülmektedir. Anne çocuğun tutum ve davranışları üzerinde babadan daha etkili bir konumdadır. Bu sebeple cinsiyet rollerinin aşılmasında annenin ve anne eğitiminin etkisi babanın etkisinden daha çoktur (Dökmen, 2015: 28-32). Katılımcıların

tutumları üzerinde babaların eğitim seviyesinden daha çok anne eğitim durumu etkili olmaktadır. Erkeğin eğitilmiş olması geleneksel tutumları sürdürmesine engel olmamaktadır. Ancak anne olarak kadınların eğitim seviyelerinin artması cinsiyet rollerini ortadan kalkması konusunda çocuklar üzerinde belirgin bir etki göstermektedir. Annesi lise ve üzeri eğitim almış öğrenciler erkeğin evin reisi olarak kabul edilmesine karşı gelmektedir. Aynı şekilde kadının erkek tarafından denetim altında tutulması yanlış karşılanmaktadır. Kadının eğitim seviyesi yükseldikçe ekonomik anlamda bağımsızlığını elde imkânını sağlamaktadır. Bu sebeple kadınların eğitim seviyesi arttıkça erkeğin evin yöneticisi veya evin geçimini sağlayan güç olma durumuna katılım oranları azalmaktadır.

Kadın ve erkek arasındaki ayrımların sonradan inşa edildiğine dair düşünceler, kadın çalışmaları için oldukça güçlü bir temele sahiptir. Ancak biyolojik görüşe sahip olanlar kadın ve erkeğin güç ve kas yapısı bakımından farklı olması iş bölümü noktasında kadın ve erkeğin farklı bir sosyal yapıda konumlandırılmasını gerekli görmektedir. Bu noktada cinsiyet ilişkilerinin biyolojik etkisi öne çıkmaktadır. Kadın ve erkeğin biyolojik özelliklerinden kaynaklanan iş bölümü ilişkisi uzun vadeli cinsiyet rollerinin şekillenmesinin temelini oluşturmaktadır. Kadının annelik rolü ile ev içinde konumlanması ve çocuk yetiştirme ile uğraşması erkeğe karşı sosyal ve ekonomik anlamda güçsüzleşmenin temeli olarak değerlendirilmektedir. Cinsiyet rollerine göze belirlenen bu yapılaşma kadının ev içinde erkeğin ise ev dışı işler ve evin geçimi ile uğraşmasını zorunlu kılmaktadır. İlk uygarlıklarda gözlenen bu iş bölümü başlangıçta hak bağlamında bir ayrımı oluşturmamıştır. Çünkü her alanda iş bölümü hayatta kalmak için gerekli olan bir yapılanmadan oluşmuştur (Douglas, 1990: 55-57). Ancak zamanla yaşam şartlarının gelişmesi kadın ve erkek arasındaki iş bölümünün bir ayrıma dönüşmesine yol açmıştır. Kadının ev içinde konumlanması sosyal ve hukuki anlamda haklarını elde etmesini engellemiştir. Erkek ise ekonomik gücü elinde taşımakta ve kadın üzerinde bir iktidar kurmaktadır.

Eğitim ve cinsiyet ilişkisi feminist yaklaşımlar tarafından ele alınan önemli konulardandır. Özellikle liberal feminist söylem, kadın ve erkek arasındaki ayrımın fırsat eşitliğinin olmayışından kaynaklandığını öne sürmektedir. Bu kapsamda eğitim ve çalışma noktasında kadınların da erkekler ile eşit bir paydada elde edeceği sosyal hakların cinsiyet rollerinin etkinliğini ortadan kaldıracığı yönünde düşünceler gelişmiştir (Sevim, 2005: 55-58). Çalışma kapsamında, kadının eğitim aracılığı ile cinsiyet rollerinin üstesinden geldiği görülmektedir. Ancak eğitim bir başına değişim ve dönüşümün tek yolu değildir. Eril bir toplumsal düzende eğitim sistemi de ataerkil iktidar eğilimlerini güçlendirmektedir. Eğitim mevcut kadın erkek ilişkilerini dönüştürme noktasında bir başlangıç oluşturabilir. Ancak cinsiyet ayrımının ortadan kalkması teorik vurguların tutum veya farkındalığın ötesinde sosyal yaşama uygulanması ile mümkün görülmektedir. Bu süreç uzun vadeli toplumsal bir eğitimi gerekli kılmaktadır (Beauvoir, 1993b: 164-166).

Kadın ve erkek arasında ayrımın radikal söylemi, kamusal alanlarda tarihsel olarak egemen olmasını eleştirmektedir. Kültür temelinde olgunlaşan cinsiyet ayrımı dinin kurumsal gücü ile desteklenmektedir. Din sosyal yaşamda erkeği kadına göre daha aktif bir şekilde biçimlendirmektedir. Eğitim politikaları din ve kültürün kuşaklar arası aktarımı noktasında önemli bir alanı işgal etmektedir. Bilinçlendirme faktörü olarak eğitim kimi zaman cinsiyet rollerinin sürdürülebilir olmasını da olağan kılmaktadır. Resmi ideoloji ve hukuk kuralları geleneksel yapının yasal koruyucusu olarak ataerkil iktidar ilişkilerini destekleyici nitelikler barındırmaktadır. Kısaca ataerkil yapılarda kültürel, dini, eğitsel ve yasal olarak topyekûn bir eril anlayış, kadını eril tahakküme maruz bırakmaktadır (Donovan, 2014: 265-270). Aynı zamanda kadınlık ve annelik ilişkisi bağlamında kadınların üreme işlevinin tarihsel olarak bazı inanışlara göre bir ceza olarak verildiği düşüncesi hâkimdir. Özellikle Yahudi inancına göre Havva'nın yasak elmayı yemesi ile doğum ile

cezalandırıldığı belirtilmektedir. Mitolojik anlamda benzer ifadelerin yaygınlığı gerçek yaşamda kadının geri plana atılmasının temel dinamiklerini oluşturmaktadır (Bendason, 1994: 10-16).

Kadın olarak doğmak küçüklükten itibaren eril bir tahakkümü zorunlu hale getirmektedir. Öncelikle erkek çocuğa olan istek doğum itibari ile kadının reddedilişine yol açmaktadır. Çocuğun yetiştirilmesinde, anneliğin öğretilmesi kaçınılmaz bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Kadınlarda olduğu gibi erkekler de baba ve aile reisi olacak birey olarak yetiştirilmektedir (Beauvoir, 1993a: 236-240). Kadın duygusal ve kırılgan bir yapı ile özdeş tutulurken erkeğe rasyonel ve güçlü özellikler yakıştırılmaktadır. Küçüklükte ortaya çıkan ayrımlar ilerleyen dönemlerde toplumsal cinsiyet rollerinin ortaya koyduğu eşitsizliği görünür kılmaktadır. Cinsiyet bağlamında tutum ifadeleri daha çok cinsiyet rolleri ve iş bölümü alanında ayrışmaktadır. Kadın yaşamı ve sosyal hakları bağlamında erkeğin kadından daha çok etkin olması kadınlar tarafından reddedilmektedir. Ancak erkekler, ataerkil iktidar ilişkileri bağlamında evlendikleri zaman kadın üzerinde iktidar kurma eğiliminde oldukları görülmektedir. Evin yönetiminde erkeğin etkin olması da kadın ve erkek katılımcılar arasında önemli bir ayrım oluşturmaktadır. Eril düşünce de evin reisinin erkek olmasının yanında kadın içinde temel görevin anne olduğu eğilimi öne çıkmaktadır. Kadının annelik rolü ile evin ekonomik anlamda geçimini sürdürmesi erkeğin sorumluluğunda olduğu dikkat çekmektedir. İş bölümü ve cinsiyet rollerinde cinsiyet temelinde önemli ayrımların olduğu gözlenmektedir. Ancak cinsel özgürlük ve bekâret anlayışı noktasında kadın ve erkeğin tutumları bir birine yakın görülmektedir.

SONUÇ

Kadın erkek ilişkisinde, toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde kadının erkeğe göre daha etkin olduğu gözlenmektedir. Çalışma kapsamında teorik ve uygulama kısmında kadının cinsiyet ilişkilerini yönlendirme konusunda uyumu dikkat çekmektedir. Katılımcıların tutumlarının cinsiyet bağlamında değerlendirilmesi sonucu erkeklerin kadınlara göre ataerkil iktidar ilişkilerini sürdürme noktasında daha çok taraf oldukları gözlenmektedir. Cinsiyet rollerinin ortaya çıkışı ve çocuğun bu rolleri benimsemesi ilk ve öncelikli olarak anne aracılığı ile gerçekleşmektedir. Benzer şekilde bireylerin kadın veya erkek olarak cinsiyet rolleri tutumu ele alındığında anne eğitim durumuna göre belirli bir değişkenlik göstermektedir. Anne eğitim seviyesi arttıkça katılımcıların cinsiyet rolleri konusunda farkındalıklarının arttığı gözlenmektedir. Anne eğitim seviyesi ile ilgili farkındalıktan sonra ikinci önemli husus katılımcıların 1. ve 4. sınıf olarak karşılaştırılması sonucu ortaya çıkan sonuçlardır. İlk sınıf öğrencilerinin cinsiyet rolleri konusundaki tutum ve davranışları daha çok ebeveynlerinin eğitim seviyeleri ve yaşadıkları yerin yerleşim türüne göre belirlenmektedir. Son sınıf öğrencileri ise anne ve baba eğitim durumlarına daha az bağımlı bir şekilde bireysel farkındalığı içselleştirmiş bir profil sergilemektedir.

KAYNAKÇA

- Acar-Savran, G., (2004), *Beden, Emek Tarihi Diyalektik Bir Feminizm İçin*, İstanbul, Kanat Yayınları.
- Badinter, E., (2011). *Kadınlık mı Annelik mi*, (Çev. Aysen Emekçi), İstanbul: İletişim Yayınları, (2010).
- Altınova, H. H., Duyan, V., (2013), "Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Geçerlilik Güvenirlik Çalışması", *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 24 (2), 9-22.
- Bendason, N., (1949), *Başlangıcından Günümüze Kadın Hakları*. (Çev. Şirin Tekeli), İstanbul, İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P., (2015), *Eril Tahakküm*. (Çev. Bediz Yılmaz), İstanbul, Bağlam Yayınları. (1998).

- Butler, J., (2014b), *Bela Bedenler – Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (Çev. Cüneyt Çakırlar, Zeynep Talay), İstanbul, Pinhan Yayınları.
- Butler, J., (2014b), *Cinsiyet Belası – Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (Çev. Başak Ertur), İstanbul, Metis Yayınları, (1999).
- Connel, R.W., (1998), *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. (Çev. Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (1987).
- De Beauvoir, S., (1986), *Ben Bir Feministim Alice Schwatzer'le Konuşmalar*, (Çev. Ayşe, Minu, Sedef). İstanbul, Kadın Çevresi Yayınları. (1972).
- De Beauvoir, S., (1993a), *Kadın “İkinci Cins I” Genç Kızlık Çağı*, (Çev.: Bertan Onaran), İstanbul: Payel Yayınları.
- De Beauvoir, S., (1993b), *Kadın “İkinci Cins III” Bağımsızlığa Doğru*, (Çev. Bertan Onaran), İstanbul, Payel Yayınları.
- De Beauvoir, S., (2010), *Kadın “İkinci Cins II” Evlilik Çağı*, (Çev. Bertan Onaran), İstanbul: Payel Yayınları.
- Donovan, J., (2014), *Feminist Teori – Entelektüel Gelenekler*. (Çev. Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek), Fevziye Sayılan. İstanbul: İletişim Yayınları. (1985).
- Douglas, C. A., (1995), *Sevgi ve Politika – Radikal Feminist ve Lezbiyen Teoriler*, (Çev. Nilgün Aydoğan), İstanbul, Kavram Yayınları.
- Dökmen, Z. Y., (2009). *Toplumsal Cinsiyet – Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Gürsoy E., Arslan Özkan H., (2014)., “Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinde Kadına İlişkin “Namus” Algısı” *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 5 (3), 149-159.
- Koç, M., Haskan Avcı, Ö. ve Bayar, Ö., (2017), *Kadın Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği’nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 284-297.
- Özbudun, S., (1984), *Niçin Feminizm Değil?*, İstanbul, Süreç Yayınları.
- Özbudun, S., (2007), *Küreselleşme, Kadın ve ‘Yeni’ Ataerki*, İstanbul, Ütopya Yayınevi.
- Sevim, A., (2005), *Feminizm*, İstanbul, İnsan Yayınları.
- Wollstonecraft, M., (2007), *Kadın Haklarının Gerekçendirilmesi*. (Çev. Deniz Hakyemez), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zeyneloğlu, S., Füsün, T., (2011), “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 40: 409-420.